

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

СТРАТЕГИИ И ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕКТОР „КУЛТУРА” В ПЕРИОДА 2011-2020 ГОДИНА

ЧАСТ ПЪРВА АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА В СЕКТОР „КУЛТУРА” И ПРОИЗТИЧАЩИТЕ ОТ НЕГО ДЕЙСТВИЯ ЗА ОПТИМИЗИРАНЕТО И РАЗВИТИЕТО МУ

ВЪВЕДЕНИЕ:

Изготвянето на текущ /PEST/ анализ за българската културна ситуация може да се оприличи на влизане в лабиринт с много входове и сложна плетеница от пътища и пътеки.. Уникалността на сектора е в неговото многообразие. Културата по дефиниция изразява живота на човешкия дух, който от своя страна има много проявления – видими, сетивни и материални, записвани на носители и съществуващи само по времето на своето случване.

Българското културно пространство се конструира от стотици хиляди артефакти, плод на хилядолетна история и на динамиката на една неспираща социокултурна дейност. От една страна са недвижимите и движимите паметници на културното наследство. От друга страна са „нематериалното културно наследство” и „живото” непрекъснато творещо изкуство в многобройните си родове, видове и жанрове. От трета страна към това богатство се добавят продуктите на творческите индустрии във времето на високите технологии; от четвърта – дейностите, призвани да оживотворят и социализират „културните резервати” така, че те да се превърнат в работещи творчески центрове и в масови дестинации за исторически, археологически, географски, етнографски, арт-туризъм.

В тази многопластова и многоизмерна, претоварена от инфраструктура и дейности, културна ситуация реалистичният и максимално обективен анализ придобива особена ценност. Единствено по този начин ситуацията може да стане познаваема, да придобие образ и структура, процесите в нея да станат възможни за управление и рационално въздействие.

АНАЛИЗ НА АКТУАЛНАТА СИТУАЦИЯ В СЕКТОР „КУЛТУРА”

Според много експерти България е на трето място в света по брой и разнообразие на културно-исторически паметници. Седем цивилизации през последните 4000 години изключително интензивно са се развивали на днешните български земи - праисторическата, древногръцката, римската, древнотракийската, византийската, българската и ислямската. Повече от 40 хиляди са регистрираните недвижими паметници на културата в България, като десет паметници са от световно значение. В държавните и общинските музеи се съхраняват над 5 милиона движими паметници на културата.

България разполага своите съкровища в 10 национални, 13 ведомствени, 29 регионални и 91 общински музеи. Да добавим към тях и 40 общински галерии.

В края на 2010 година в Регистъра на народните читалища в Министерството на културата са вписани 3491 единици.

В областта на музикалното и танцово изкуство, са включени 15 държавни културни институти, 1 общинска опера, 4 общински филхармонии, 7 камерни оркестрови ансамбли, общински хорови формации, около 24 духови оркестри и 20 фолклорни ансамбли.

В българската театрална мрежа има 43 държавни театъра, 11 – общински и колебаещо се число /но винаги над 100/ частни театрални формации.

Специализираната професионална подготовка в областта на изкуствата се осъществява в 21 училища по изкуствата, а профилираната подготовка в областта на културата - в 2 училища.

Дори и погледнато само през инфраструктурата си от археологически паметници и действащи материално-сградни топоси, българското културно пространство изглежда респектиращо. Инфраструктурата обаче е само единият, относително статичният, компонент на културния процес. В пълния му обем се включват и дейностите, които създават и социализират културните продукти и продуктите на изкуствата, въвеждат иновативни практики, организират популяризирането и международното сътрудничество на културата, грижат се за кадровото й обезпечаване и за подкрепата на младите творчески дарования.

За да подпомага развитието на българската култура и националната идентичност в контекста на съвременните условия Министерството на културата реализира следните политики и програми:

1. Политика „Опазване на културното наследство и подпомагане създаването и разпространението на изкуство, културни продукти и услуги”, която се реализира посредством осем програми:

- 1.1. „Опазване на недвижимото културно наследство”
- 1.2. „Опазване на движимото културно наследство”;
- 1.3. „Филмово изкуство”;
- 1.4. „Театрално изкуство”;
- 1.5. „Музикално и танцово изкуство”;
- 1.6. „Гарантиране защитата на интелектуалната собственост”
- 1.7. „Подпомагане развитието на българското изкуство и култура, на българския книжен сектор, библиотеки и читалища”;
- 1.8. *Национален фонд „Култура”*.

2. Политика „Популяризиране на културата”, която се реализира посредством една програма:

- 2.1. *„Културно сътрудничество и популяризиране на културни продукти и ценности”*.

3. Политика „Качествено образование по изкуство и култура”, която се реализира чрез една програма:

- 3.1. *„Обучение на кадри в областта на изкуството и културата и закрила на деца с изяви дарби”*.

Сектор „Култура” естествено може да бъде определен като „единство от множествености”. Това определение има стойност само в общотеретичен план, доколкото културата в многобройните си проявления е поредица от действия, които създават и разпространяват духовни „надматериални” ценности, разположени в горната скала на човешките потребности. За анализа, който трябва да породи конкретни политики, програми и планове за действия по оптимизиране на процеса, горният алгоритъм не е валиден. Общият анализ на сектор „Култура” не е единство, а сбор от „подсекторните” анализи на цялото поле. Всеки един от тези „подсекторни” анализи откроява специфики, силни и слаби страни, рискове и заплахи, които в една част не са сводими едни към други. В друга част обаче са идентични в същността си и така се очертава PEST анализът на цялостната културна ситуация. Доколкото целта в случая е да се направи общ анализ на сектор „Култура”, анализите на отделните програми ще бъдат експонирани максимално лаконично и конспективно, в най-острата полярност на постиженията и проблемите си. Подробното им, аналитично и интерпретативно разгръщане ще е необходимо при разработване на Стратегическите и оперативни програми и цели на Министерството на културата.

ПОЛИТИКА „ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО И ПОДПОМАГАНЕ СЪЗДАВАНЕТО И РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ИЗКУСТВО, КУЛТУРНИ ПРОДУКТИ И УСЛУГИ

Програма „Опазване на недвижимото културно наследство” реализира националната политика в една сфера, която е приоритетна и за Европейския съюз. По програмата се осъществява контрол за спазване изискванията на Закона за културното наследство и на издадените въз основа на него актове за извършване на теренни и подводни археологически проучвания. Програмата обезпечава поредица от действия в териториално-устройствената защита на недвижимите културни ценности, акцентира вниманието си върху контрола по консервацията, реставрацията и концесионирането им.

Силни страни на програмата са:

- осигурените възможности, съобразени със сега действащата нормативна уредба, политиката за опазване и стопанисване на културното наследство да се осъществява в сътрудничество с общинските и областните власти, както и за съвместното определяне на приоритетни паметници с туристически потенциал;
- усъвършенстваната система за опазване на културното наследство чрез изменения в нормативната уредба и реализираната структурна реформа-преструктуриране на щата и разделяне на компетенциите на експертни, разрешителни и контролни;
- частичната деконцентрация на дейностите по контрола върху опазването на културните ценности с назначаването на регионални инспектори към Главна дирекция „Инспекторат по опазване на културното наследство”

Слаби страни в реализацията на програмата са:

- слабата децентрализация на функциите по опазване на недвижимото културно наследство, недостигът на административен капацитет в дирекциите, реализиращи програмата;
- ниската технологична обезпеченост за извършване на специализираните им дейности;
- липса на правила и регулация за частните колекционери и собственици;
- липса на достъп до КИО или ако има такъв, той е в лошо състояние;
- ограничените бюджетни средства за реализиране на дейности по консервация и реставрация на недвижими културни ценности и за провеждане на теренни археологически проучвания.

Програма "Опазване на движимото културно наследство"

Програмата за опазване на движимото културно наследство симетрично отразява постиженията и проблемите на програмата за опазване на недвижимото културно наследство.

Силни страни:

- засиленото участие в различни европейски инициативи, свързани с културното наследство, една от които е дигиталната библиотека "Еуропа";
- активна дейност за защита на нематериалното културно наследство – фолклор, традиционни практики и обичаи;
- Концептуално и практически разработване от националната система "Живи човешки съкровища – България", реализирана в сътрудничество с ЮНЕСКО и БАН. Системата „Живи човешки съкровища - България” се попълва през 2 години. За 2008 и 2010 г. България има 8 носители на елементи на нематериалното културно наследство в националната листа и два - в световната листа на човечеството.

Слаби страни:

- ограничени бюджетни средства за подпомагане на музейните дейности,
- забавеното въвеждане на съвременни технологии в работата на музейните институции, както и създаването на Единен софтуер за управление на музейните фондове.
- липси в подзаконовата нормативна регулация - не са изготвени всички наредби, произтичащи от Закона за културното наследство;
- ограничен финансов и кадрови ресурс, с който се извършват дейностите по нея, недостиг на административен капацитет, липса на адекватно възнаграждение на наличния кадрови състав спрямо неговите функции, отговорности и професионални рискове.

Програма „Филмово изкуство”

Системата от действия по тази програма се регламентират от Закона за филмовата индустрия (ЗФИ) като тези действия обхващат производството, разпространението, промоцията, показът и съхранението на филми.

Силни страни на програмата в частта ѝ за производство са:

- съществуващата правна уредба за гарантиране минималното ниво на финансиране;
- създадената система за финансиране на филмопроизводството на проектен принцип;
- наличието на достатъчно квалифицирани продуценти с опит в реализация на проекти и усвояване на европейски фондове;
- балансираното участие в процеса на различните творчески поколения и подкрепата за най-младите кинотворци;
- наличието на български компании с опит и потенциал за оказване на услуги на международни филмови продукции;

Силните страни от гледна точка на кинопоказа са:

- създадени потенциални възможности съгласно ЗФИ за държавно подпомагане на кинопоказа;
- значителни частни инвестиции в изграждане на нови киносалони;
- висока степен на дигитализация;
- разпознаваемост на новото българско кино на международната филмова сцена;
- натрупан опит в промоцията на новото поколение кинематографисти;
- активни български фестивали за представяне на новото българско кино пред чуждестранни партньори и експерти

Положителните тенденции в съхраняването на филмите се дължат на:

- наличие на държавен културен институт (Българска национална филмотека), който отговаря за тази дейност ;
- квалифициран персонал с чувство за мисия;
- дългогодишни традиции и значителни съхранявани фондове;

Слаби страни на производството на филми:

- неспазването в пълна мяра на Закона за филмовата индустрия в частта му, гарантираща финансирането. Този проблем може да се определи като «ситуационен» и да бъде преодолян с евентуалното отшумяване на глобалната финансова криза;
- оценяването на кандидатстващите проекти, което се извършва преобладаващо от творци и членове на гилдии, свързани с киното;
- липсата на достатъчно обективна критериална система за оценяване на крайния резултат;
- липсата на законодателство, характерно за развитите европейски страни, за стимулиране на частните инвестиции в сектора;
- липсата на концепция и практически действия за повишаване квалификацията на техническия персонал

Проблемите в кинопоказа и съхраняването на филмите се предопределят от:

- липса на достатъчно квалифицирани разпространителски фирми;
- ниска степен на комуникативност на новите български филми;
- недостатъчен брой киносалони извън големите градове;
- липса на гарантирано разпространение на телевизионния екран
- липса на финансиране за целево подпомагане на киносалони;
- концентрация на почти цялата кинорежа в няколко големи града;
- липса на специализирани киносалони за български и европейски филми;
- силно амортизирана материална база;
- ниска степен на дигитализация на наличните архивни фондове;
- недостатъчна активност за популяризиране на съхраняваните архивни образци;

Програма „Театрално изкуство”

Силни страни на театралната дейност:

- наличието на обособени сгради за дейност, като 25 от тях са публична държавна собственост; 10 са публична общинска собственост; 3 са читалищна собственост; 1 е частна собственост – на Главното мюфтийство и 1 е с неизяснен статут;
- много от сградите позволяват да се реализират допълнителни доходи, чрез отдаването на части от тях под наем за стопанска дейност;
- основната дейност се реализира от високоспециализирани творчески, технически и административни кадри;
- в огромното си мнозинство държавните театри са най-печелившите културни институти. Те носят около 50 % от приходите, които Министерството на културата реализира чрез своите поделения;
- театърът за деца, в частност кукленият театър, е особено динамичен. Държавните куклени театри работят ритмично и без сътресения, формират се десетки и стотици малки частни формации. Продукцията е голяма и е добре разпространявана.
- задоволителна за спецификата на театъра международна активност, с намаляващ интензитет от Балканите към Западна Европа. Почти стопроцентово случването на някакъв вид международен обмен и сътрудничество е резултат от индивидуалните усилия на отделни творци и мениджъри.
- частният бизнес подпомага някои от „звездните” столични театри, както и местните си театри;
- дейностите за допълнителни приходи към бюджетните рамки се изразяват изключително в отдаване под наем на отделни части от сградите и инцидентно сключване на договори за съвместна дейност, като и в двата случая се спазват строго нормативните регламентации;
- напреднала фаза за изработване на Закон за сценичните изкуства.

Слаби страни на театралната дейност:

- театралните институти не функционират като действителна „мрежа”. Липсват разписани правила и наложени добри практики за принципите на взаимодействие между отделните структури, между държавния и неправителствен сектор. Това прави мениджмънта неефективен и старомоден, пречи на оптималното реализиране на театралната продукция като публичен ефект и финансови приходи;
- анахронично субсидиране на дейността, предимно чрез поддържане на „щатно разписание”, водещо до текучество и слаба мотивираност на кадровия състав – творчески и технически;
- остра липса на млади и качествени попълнения, работи се на ръба на критичния минимум, което е особено тревожно отнесено към техническите екипи.
- с изключение на софийските театри, както и на не повече от три провинциални института, творческите трупи на държавните театри са застаряващи и лошо балансирани.
- завършващите театрални специалности студенти нямат финансова и творческа мотивация да започнат професионалния си път в провинциална трупа. Липсват всякакви механизми това да се случи и за онези, които учат по държавна поръчка. Това е очевидна безотговорност към вложените без каквато и да е резултативност, средства от държавния бюджет.
- частният бизнес оказва слаба подкрепа на театъра. Причините за тази „мъчна любов” между бизнеса и театралното изкуство са от различен порядък – липса на традиции и съответен манталитет у бизнеса, липса на достатъчно данъчни облекчения, регламентирани чрез закони, анемично действие на Закона за меценатството.

- между държавните театрални институти и неправителствените театрални формации съществува напрежение. То е породено от липсата на принципи и параметри, наложени от институционалния регулатор – Министерството на културата – който трябва да подпомага и двата сектора.
- липса на концепция, нормативна регламентация и на последователни действия за осезаема подкрепа на професионалните театрали от неправителствените трупи;
- прекаленото отлагане на ремонти и обновяването на сценичната механизация и техника могат да превърнат голяма част от материалната инфраструктура в практически неизползваема. Особено застрашително е вече пределното морално и физическо остаряване на осветителната и озвучителната техника, почти „музейният” транспортен парк;
- рискове при евентуално прехвърляне на собствеността на сградите на общините като се улесни процесът за промяна на статута им в „частна общинска собственост”, а оттам - за радикална подмяна на предмета им на дейност и превръщането им в комерсиални/офиси, магазини и т.н./обекти.

Програма „Музикално и танцово изкуство”

Силни страни:

- държавните музикални и танцови институти създават творческата си продукция съобразно репертоарен план за творчески сезон с оглед на осигурен творчески, финансов и материално-технически ресурс;
- дейността им е обезпечена от щатни служители и работници, разпределени в административно - технически звена и творчески екипи.
- държавните институти в областта на музикалното и танцово изкуство разполагат със сгради и материално-техническа база за репетиционна и спектаклова дейност - концертни зали, с прилежащи помещения /гримьорни, ателиета, складови помещения за реквизит, декори, музикални инструменти и др./, фойета, салони и др. Сградите основно са публична държавна собственост; 3 сгради са публична общинска собственост, а 1 сграда е читалищна собственост;
- оптимално “насищане” с музикални и танцови изяви, особено в столицата и големите градове на страната.
- участие на изпълнители и състави в задгранични турнета, като по този начин допринасят за формиране на допълнителни приходи за институтите.
- напреднала фаза на изработване на Закон за сценичните изкуства.

Слаби страни:

- недостиг на достатъчно кадри за попълване на съставите, особено извън столицата;
- относително слаба дейност за публичното популяризиране на музикалните и танцови спектакли;
- липса на политика за развитие на публиката и особено на младата публика;
- спорадичност на участието на музикално-танцови формации и на отделни артисти в междудържавния културен обмен
- липса на стратегия и мениджмънт за осъществяване на гастролна дейност, в това число и реализация на престижни турнета.

Програма „Гарантиране защитата на интелектуалната собственост”

Основната задача пред Дирекция „Авторско право и сродните му права” като важна част от Министерството на културата, досега, а и през следващите няколко години, ще бъде насочена към разширяване полето на обхват на Закона за авторското право и сродните му права и задълбочаване на неговото приложение. Това може да стане по два пътя – първо, чрез подобряване на законовата рамка за защита на авторското право и сродните му права и второ - чрез правоприлагане на закона.

Силни страни:

- изменения и допълнения в авторскоправното законодателство чрез промени в ЗАПСП, като най-важни са въпросите по регламентиране дейността на организациите за колективно управление на права и уреждане на въпроса с компенсационните възнаграждения при частно копиране и репрография.
- действия по внасяне на промени и в чл. 21 и чл. 22 във връзка със задълженията на кабелните оператори да заплащат авторски и сродни права за препредаване на програми и произведения, като с такива задължения се обвържат и другите радио- и телевизионни предприятия, които разпространяват програми по сателитен/безжичен път или предоставят достъп до програми и произведения по интернет;
- укрепване защитата на авторското право и сродните му права, като за това може да се съди по рязко увеличилите се през последните три години постъпления на възнаграждения в основните организации за защита на авторски и сродни права.
- утвърждаване ролята и ефекта от дейността на Съвета за защита на интелектуалната собственост към Министъра на културата. Съветът е най-важното място на взаимодействие и набелязване на действия по решаване на проблемите в интелектуалната област, в частност на авторското право и сродните му права
- комплексни усилия за гарантиране защитата на интелектуалната собственост, вследствие на което България за четвърта поредна година има всички шансове да остане извън негативния Списък 301 на американския търговски представител - най-обективната външна оценка за положителната роля, която има МК за разширяване и задълбочаване защитата правата на интелектуална собственост у нас през последните години.

Възможности за преодоляване на негативните тенденции:

- регламентиране дейността на организациите за колективно управление на правата и уреждане на въпроса с компенсационните възнаграждения при частно копиране и репрография чрез завършване на промените в Закона за авторското право и сродните му права;
- промени в чл. 21 и чл. 22 от същия закон във връзка със задълженията на кабелните оператори да заплащат авторски и сродни права за препредаване на програми и произведения, като с тези задължения се обвържат и другите радио- и телевизионни оператори, които разпространяват програми по сателитен/безжичен път или предоставят достъп до програми и произведения по интернет. Най-голям проблем остават кабелните оператори, които масово не спазват Закона за радио и телевизия в тази му част и Закона за авторското право и сродните му права;
- прилагането на комбинирани административно-наказателни мерки срещу нарушителите за дисциплинирането и спазването на законовите регламентации;..
- подписване на нов Меморандум за разбирателство между МК и СЕМ. По силата на меморандума ще се предприемат съвместни мерки срещу предприятията, които разпространяват чуждестранни програми и произведения без необходимото по закон предварително разрешение от страна на правоносителите. Засега в тази област най-голям проблем остават кабелните оператори, които масово не спазват Закона за радио и телевизия в тази му част и Закона за авторското право и сродните му права.

Програма „Подпомагане развитието на българското изкуство и култура, на българския книжен сектор, библиотеки и читалища”

Доминиращите дейности на Министерството на културата по тази програма са насочени към институционалното укрепване на читалищата и превръщането им в съвременни центрове за култура и информация, запазване на автентичния фолклор и традиции (нематериалното

културно наследство) и развитие на любителското изкуство в цялото му жанрово многообразие, както и към подпомагане на книжния сектор и на библиотеките.

Силни страни:

- приемане на поправки към Закона за народните читалища;
- увеличаване на средствата за финансиране дейността на читалищата, чрез увеличаване на заетите в читалищната дейност служители – от една страна и от друга –увеличаване на стандарта на субсидирана бройка. Общата финансова подкрепа нараства и по линия на допълваща целева субсидия за модернизация и автоматизация, за попълване на библиотечния фонд и за собствена художествено-творческа дейност.
- създаване към Министъра на културата на публичен регистър на народните читалища, чийто електронен вариант съдържа цялостна информация за състоянието и дейността на всяко читалище;
- подкрепа от републиканския бюджет по предложение на Министъра на културата на регионалната дейност..
- разработени правила за съфинансирането на прояви в областта на любителското изкуство, организирани от общини, читалища и неправителствени организации от цялата страна;
- създадена система за защита на нематериалното културно наследство „Живи човешки съкровища – България”, в сътрудничество с ЮНЕСКО и БАН;
- реализирани етапи от проектите „Виртуална библиотека-България”, която цели изграждането на Единна национална библиотечно-информационна система и „Дигитализация и опазване на писменото богатство в България”, осъществявани от Националната библиотека;
- реализирана програма, съвместно с фондация „Бил и Мелинда Гейтс” – „Глобални библиотеки” за осигуряване на безплатен Интернет-достъп на гражданите чрез библиотеките;
- подобро качество и разширен обхват на библиотечните услуги на основата на внедряването на новите информационни и комуникационни технологии.

Слаби страни:

- необходимост от подобряване на нормативната база, промени в Закона за народните читалища и откриване на национален дебат за създаване на нормативна уредба за любителското творчество;
- липса на Правилник за приложение на Закона за народните читалища, което води до прекалено свободното му тълкуване от страна на читалищните ръководства и от кметовете на общини, както и до неизпълнение на някои от разпоредбите му;
- ограничен финансов ресурс за културни програми и инициативи, свързани с подкрепата на българското книгоиздаване и популяризиране на книгата;
- липса на финансиране за изпълнение на програмите „Помощ за книгата” и „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност”;

Програма „Национален фонд „Култура”:

НФК работи като съвременна европейска организация от типа на „една ръка разстояние”. Съществуването ѝ е положително явление в културната среда в България и се възприема по този начин от бенефициентите. Тя е особено полезна за България за установяване на връзки и общ език с европейски и световни културни институции. Институционалният ѝ профил носи редица предимства за развитието на културния живот сред които:

- запазване на решенията за финансиране от политически влияния;
- осъществяване на културната политика на ежедневно практическо ниво, стоейки максимално близо до създателите и потребителите на културни продукти;

Силни страни:

- НФК е достигнал ниво на стабилно развитие и работи с ядро от популярни програми като непрекъснато разширява инструментите си за осъществяване на

културна политика, включвайки информационни, партньорски и стратегически инициативи.

- стратегическите инициативи на НФК имат определен принос за развитие на нови умения и форми на гражданско участие в областта на културата, а също и за въвеждане на нови европейски и световни културни практики;
- финансирането, осъществявано от НФК се основава на принципите на конкурентност, демократичност и прозрачност. То подкрепя предимно некомерсиална култура. Чрез програмата си „Дебюти“ акцентира вниманието си върху младите творци, а чрез програма „Мобилност“ подпомага международните взаимодействия на българската култура в творчески и мениджърски аспект. Фондът подкрепя преводи на български език на значими заглавия от световната хуманитаристика, субсидира критико-теоретични рубрики в специализирани медии за изкуства и култура, финансира действия по опазване на българския фолклор като нематериално културно наследство и зр.

Слаби страни:

- свръхочаквания към Фонда. НФК няма алтернатива в българското културно пространство и по този начин се оказва обект на прекалено много искания, отправени към една успешна, но единствена в дейността си, организация. Същевременно тези очаквания показват и нуждата от определена трансформация в работата на НФК. Промяната трябва да бъде насочена към по-задълбочени и разнообразни контакти с европейски културни институции.

Възможности:

- НФК да запази и развие сегашната си институционална форма като съчетава даването на субсидии с прилагане на по-съвременни форми на алтернативно финансиране;
- да обоснове бъдещото си развитие през следващите 5-10 години чрез разработване на подходяща стратегия.
- да се обърне внимание доколко източниците на средства за работата на НФК, указани в Закона за закрила и развитие на културата, са действително съществуващи и да се започнат действия за тяхното осигуряване;
- да се направи мониторинг и оценка на основните програми на Фонда, както и преглед на критериите за оценка на програмите;
- да се консолидира събраната от Фонда информация за творци, организации, събития и продукти в база данни, която да бъде достъпна за проучвания и стимулиране на общуването между различни контрагенти на НФК от страната и чужбина.
- да се обмислят начини за създаване на местни клонове на НФК в страната, които ще увеличат ефекта от дейността му.

ПОЛИТИКА” КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ ПО ИЗКУСТВО И КУЛТУРА”

Програма „Обучение на кадри в областта на изкуството и културата и закрила на деца с изявени дарби”.

В училищата по изкуствата и по културата се обучават деца и ученици от предучилищен и от I до XII клас включително. Териториално училищата по изкуствата и училищата по културата са разположени в 12 области, които включват 14 общини.

Силни страни:

- наличие на висококвалифицирани преподаватели;
- наличие на необходимата законова и подзаконова, специфична за училищата по изкуствата и културата, нормативна уредба;

- висок капацитет на педагогическия персонал за разработване на специализирана учебно-методическа литература и документация;
- въведено конкурсno начало за подбор и оценяване на кандидатите за училищата по изкуствата и по културата;
- разработени и въведени ДООИ за професионална подготовка в областта на изкуствата, учебни планове, учебни програми, професии и специалности, които отговарят на потребностите на пазара на труда и на желанията и предпочитанията на кандидатите.
- наличие на система за вътрешно оценяване качеството на подготовка по изучаваните специалности, чрез провеждане на задължителни годишни изпити пред комисии;
- наличие на система за външно оценяване на резултатите от обучението чрез национални проверки по общообразователните предмети, държавни зрелостни изпити и държавни изпити за професионална квалификация.
- наличие на сравнително добра материално-техническа база на училищата – публична държавна собственост.
- придобиване на качествено образование, което дава възможност на завършилите последен гимназиален етап да продължават обучението си във водещи висши училища и университети в страната и чужбина и да се реализират успешно на пазара на труда.
- утвърждаване на училищата по изкуствата като образователни и културни средища за популяризиране постиженията на българската култура и съхраняване на националната идентичност

Слаби страни:

- недостиг на достатъчно квалифицирани преподаватели в училища, разположени в малки селища и отдалечени райони;
- недостиг на финансови средства за капиталови ремонти на наличната материална база и оборудване на кабинети, ателиета и работилници със технически средства, музикални инструменти и пособия;
- наличие на училища, които не разполагат със собствена сграда – публична държавна собственост и/или училища, които имат проблеми с части от сградата, неправомерно заета от други учебни заведения;
- принудително създаване на сборни групи от различни класове поради недостиг на ученици по някои специалности

Рискове и заплахи:

- недостиг на кандидати, липса на реална конкурентна среда между учениците в по-малките населени места;
- липса на достатъчно възможности за професионална реализация на завършилите;
- невъзможност на училищата да прилагат нови съвременни технологии в процеса на подготовка, поради липса на финансови ресурси и наличие на стара и амортизирана техника и оборудване;
- преустановяване на учебен процес и затваряне на училища, поради неизвършени спешни неотложни ремонтни дейности и липса на капиталови средства.

ПОЛИТИКА „ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРАТА”

Програма „Културно сътрудничество и популяризиране на културни продукти и ценности”.

Силни страни:

- популяризиране на положителния образ на България чрез представянето на достиженията на древната и съвременна българска култура в чужбина;

- насърчаване на международното културно сътрудничество и създаване на благоприятни условия за интегриране на българските творци и културни продукти в световния културен пазар..
- предприети действия за участието на страната ни в процесите на цифровизация на европейското културно наследство и формиране на българския принос към Европейската дигитална библиотека „Европеана“;
- изработена Концепция за въвеждане на цифрово разпространение на радио и телевизионни програми и прекратяване на аналоговото, наземно телевизионно разпространение като до 2012 година т.нар. „цифров преход“ трябва да приключи.
- изпълняване функциите на национален координатор за участието на страната ни в програмите на ЕС в областта на културата и аудиовизията, а именно „Култура 2007-2013“ и „Медиа 2007-2013“, както и в програмата „За по-безопасен интернет“.
- председателстване в периода 2008 -2010 година Управителния комитет за култура в Съвета на Европа;
- активно участие на страната в Регионалната програма на Съвета на Европа за културно и природно наследство в Югоизточна Европа и особено в един от компонентите ѝ - Планът за изпълнение на проекти за интегрирано възстановяване на архитектурното и археологическото наследство. По тази Програма България ще получи финансиране от структурните фондове на Европейския съюз за седем културни паметници.
- акцентирана дейност по линия на регионалното сътрудничество в Югоизточна Европа. И особено в ключовата регионална инициатива „Културни коридори в Югоизточна Европа“;
- подписани и действащи двустранни международни договори с над 70 държави в света.

НОРМАТИВНА УРЕДБА НА СЕКТОР ”КУЛТУРА”

Нормативната уредба в областта на културата е сравнително нова, като голямата част от законите, чрез които се регламентират обществени отношения свързани с изкуствата и културата, са приети през последните 10 години. Нормативната уредба обхваща няколко закона :

- *Закон за закрила и развитие на културата;*
- *Закон за културното наследство;*
- *Закон за обществените библиотеки;*
- *Закон за филмовата индустрия;*
- *Закон за задължителното депозиране на печатни и други произведения;*
- *Закон за меценатството;*
- *Закон за Националния дарителски фонд "13 века България";*
- *Закон за творческите фондове;*
- *Закон за радиото и телевизията;*
- *Закон за административното регулиране на производството и търговията с оптични дискове, матрици и други носители, съдържащи обекти на авторското право и сродните му права;*
- *Закон за авторското право и сродните му права;*
- *Закон за народните читалища.*

Силни страни:

Анализът на нормативната уредба в областта на културата показва че голямата част от законите имат характеристиките на устройствени закони, чрез които се урежда правния статут на културните организации и на отделни културни институти. В областта на финансирането е застъпено преди всичко държавното бюджетно финансиране. Въведени са основни принципи на закрила и развитие на културата, но те не са намерили конкретно уреждане чрез правни норми. Правните отношения в областта на дарителството и меценатството са уредени посредством създаването на държавен фонд, чрез който да се приемат даренията, като също така е създадена е административна процедура за регистрация на меценатите.

Слаби страни:

Голяма част от текстовете в законите не работят или работят неефикасно. Като цяло Законът за меценатството се оказва по-скоро ритуално, отколкото стимулиращо културата юридическо явление. Необходимо е да се преразгледат всички закони, като се освежат, променят и актуализират техни раздели, членове и алинеи с оглед на натрупания опит от добрите чужди и национални практики.

ФИНАНСИРАНЕ НА СЕКТОР „КУЛТУРА”

	Силни страни	Слаби страни
Държавни културни институти – финансират се като второстепенни разпоредители с бюджетни кредити	<ul style="list-style-type: none">- гарантирано държавно финансиране в съответствие с бюджетните правила- предвидена възможност за допълнително финансиране за сметка на средства от бюджетите на общините	<ul style="list-style-type: none">- зависимост от общата бюджетна рамка- стопиране на инициативността им в посока реализиране на по-голям размер собствени приходи в условия на ограничено финансиране- финансирането не е обвързано с крайните резултати от дейността
в т.ч. училища по изкуствата и културата - Изключение от общия принцип представляват училищата по изкуствата и културата	<ul style="list-style-type: none">- в системата на образованието функционират единни разходни стандарти за издръжка на един ученик, които от една страна служат за да се определи общата сума на средствата за образование, а от друга страна като основа за разпределението на общите средства между отделните училища, като това става по формула. За разходването на средствата са в сила правила по прилагане на т.нар. делегирани бюджети. Системата дава възможност на директорите на училищата да вземат решения, както за структурата и видовете разходи, така и за числеността, структурата и заплащането на персонала в училищата	<ul style="list-style-type: none">- проблеми при функционирането на системата при евентуално неефективно управление от страна на директорите на училищата- при неефективно управление биха могли да бъдат ощетени учениците в материално-техническо отношение за сметка на увеличени заплати на учителите- невъзможност да бъдат осигурени разходи по бюджетите на училищата за сметка на изпълнението на приходите при ограничена бюджетна рамка на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити

ФИНАНСИРАНЕ НА КУЛТУРНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ УЧАСТИЕ В РАЗЛИЧНИ ПРОГРАМИ

МК работи последователно за утвърждаване на проектния принцип за финансиране и поддържането на материалната база и дейността на културните институти със средства от ЕС по:

- Оперативна програма „Регионално развитие“;
- Операция „Социална инфраструктура” – „Подкрепа за осигуряване на подходяща и ефективна държавна културна инфраструктура, допринасяща за развитието на устойчиви градски ареали”, като по тази линия са подписани 15 договора с МРРБ на стойност 25 000 000 лева;
- Операция „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура” в рамките на която са подписани 3 договора с МРРБ на стойност 3 000 000 лева;
- В подкрепа на Операцията от горния ред, през 2011 година ще стартира Операция ”Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите”. Важни части от проектите по тази операция ще бъдат обвързани с градовете – български кандидати за „Европейска столица на културата”.

ОБОБЩЕНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОТ АНАЛИЗА НА СЕКТОР „КУЛТУРА”

Базиран на голям обем от данни, статистически показатели и отчети, както и на „подсекторните” анализи, анализът на Сектор „Култура” очертава следните характеристики:

Силни страни:

- наличие на политическа воля за промяна и оптимизиране на всички модули от културното пространство;
- голям брой културни паметници, както и сгради, пригодни и предназначени за извършване на широкомащабна и разнообразна културна дейност;
- наличие на задоволителен брой специалисти и творчески кадри за изпълнение на програмите;
- относително пълна информация за актуалното състояние на културните паметници и пространства;
- наличие на специализирана за сектора нормативна уредба;
- активизирано участие с проекти в оперативните програми на ЕС; преодоляване на „съсловния егоизъм” и засилване на конвергенцията между различните области на културата за съвместни действия;
- активно международно сътрудничество и опит за усвояване на целесъобразни за българската култура добри практики;
- опит за налагане на количествен и качествени стандарти при оценка на публичната резултативност от субсидираната културна дейност;
- стартиране на процеса на усвояване на високите технологии за управлението и рекламата на културните продукти;
- реални стъпки за промяна на остарялото и неефикасно финансиране на културната дейност, преформулиране на философията и практиката му – подкрепа повече на „продукта”, отколкото на „опаковката”, засилено въздействие върху оценката на количествените социални и пазарни индикатори;

Слаби страни:

- липса на цялостна стратегия за развитието на културата;
- ситуацията на глобална финансова криза, респективно финансов недостиг в цялостния бюджет за култура;
- липса на средства за нормална поддръжка на наличната инфраструктура и дейности,
- слабости в нормативната уредба, която не стимулира достатъчно намирането на алтернативни начини за финансиране на културата чрез мотивиращи бизнеса данъчни облекчения за спонсорство и меценатство,
- липса на концептуална визия и планове, както за приоритетите сред различните културни програми и дейности, така и за адекватна за нуждите на сектора материално-сградна инфраструктура;
- доминиране на принципа „на всекиго по малко” във финансирането, което прави неефикасни политиките и действията по приоритетни цели;
- непълноти и неточности в наличната информация за културните обекти и действия, липса на национален културен календар в краткосрочен и средносрочен план;
- липса на критериална система за мониторинг и отчитане на резултатите от културните дейности с оглед на инвестираните в тях финансови средства и други ресурси;
- липса на модерна и наситена информационна политика и PR – стратегия за популяризиране на националната култура и участието ѝ в двустранни и многостранни партньорски инициативи.